

Prof. Dr. Ergin NOMER

Türk Vatandaşlık Hukuku

**Yenilenmiş
31. Bası**

60. Yıl
FİLİZ KİTABEVİ
2023

EKİM 2023

ISBN: 978-975-368-917-5

BASKI

Kiraz Medya Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Matbaacı Sertifika Numarası: 40162

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(212) 850 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com
bilgi@filizkitabevi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

“Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür.”

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

ÖNSÖZ

12.6.2009 tarihinde yürürlüğe giren Türk Vatandaşlığı Kanununa göre hazırlanmış olan “Türk Vatandaşlık Hukuku” kitabımın, bu 31. Baskısında da, doktrin ve mahkeme kararlarında bulduğum gelişmelere değinilmiş ve vatandaşlıkla ilgili Kanun ve Yönetmelik maddelerinde yapılan önemli değişikliklere ayrıntılı yer verilmiştir.

Kitabın dizgisini her baskıda olduğu gibi titizlikle yapan, ayrıca bu 30. Baskının da hatasız ve yanlışsız okuyucuya ulaşması için yardımını esirgemeyen Gülgonca Çarpık’a teşekkür ederim.

Türk Vatandaşlık Hukuku kitabının bu Baskısını da sürat ve itinayla gerçekleştirmiş olan Filiz Kitabevi’ne de teşekkürü borç bilmekteyim.

Ekim 2023

Prof. Dr. Ergin NOMER

26. Baskıya ait ÖNSÖZ'den:

Türkiye, 9 Temmuz 2018 tarihi itibarıyla, “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine” geçti. “Bakanlar Kurulu” bir “kurul” olarak Türk hukukunda hukukî bir kavram olma vasfını kaybetti. Türk Vatandaşlığı Kanununda Türk vatandaşlığının kazanılmasında ve kaybedilmesinde karar organı olarak yer alan Bakanlar Kurulu yerine “Cumhurbaşkanı” geçti (OHAL kapsamındaki, KHK/700 s. Kararname, m.188: RG. 7.7.2018-30471- 2. Mükerrer). Ve Türk Vatandaşlığı Kanununun ilgili maddelerdeki (m.12, I, m.14 I, m.28 IV, m.29 I/ I-b, II, m.30 I, 46 I) bu yönde yapılan değişiklikler de Kitaba işlendi.

Ekim 2019

E.N.

17. Baskıya ait ÖNSÖZ'den:

403 sayılı ve 11.2.1964 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yerine, 5901 sayılı ve 29.5.2009 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu 12.6.2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yürürlükteki Kanunun kabulünde, Kanunun Genel Gereğesi'nden anlaşıldığına göre, esas itibariyle "vatandaşlık hukuku alanındaki uluslararası gelişmeler" göz önünde bulundurulmuş; bu gelişmeler ışığında vatandaşlıkla ilgili yasal düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesi ve yeni bir "tedvine" gidilmesi bir zaruret hâlini almıştır. Bu arada, 403 sayılı Kanunun çıkarılan ek kanunlarla bozulan sistematığının de düzenlenmesi amaç edinilmiştir.

Ancak özellikle, –ilga edilen 403 sayılı Kanun'da yer almayan– söz konusu "uluslararası gelişmeleri" ifade eden kanunî düzenlemelerin neler olduğu yeni Kanunda belli değildir. Yeni Kanunda yer alan hangi madde ve hükümlerin, uluslararası gelişmeleri dikkate almış ve kanunlaştırmış olduğu, ne Genel Gereğçe'den ne de madde gerekçelerinden anlaşılmaktadır.

Yeni Kanunda önemli kabul edilebilecek değişiklikler, Türk vatandaşlığının kaybında görülmektedir. Bu değişiklikler, 403 sayılı mülga Kanun'da yer alan, izin almadan yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmanın Türk vatandaşlığının kaybettirilmesi sebebi olmaktan çıkarılması ve askerlik yükümlülüğüne bağlı Türk vatandaşlığını kaybettirme sebepleri ile çok eleştirilen "çıkarma" hükmüne yürürlükteki Kanunda yer verilmemesi şeklinde özetlenebilir.

Genel olarak ifade edilmek gerekirse, yeni bir Türk Vatandaşlığı Kanunu olarak takdim edilen 5901 sayılı yürürlükteki Türk Vatandaşlığı Kanunu, 403 sayılı Kanunun yeniden kaleme alınmış başarısız bir tekrarı niteliğindedir. Muhtemelen "yeni" bir vatandaşlık kanunu görüntüsü verebilmek maksadıyla bazı maddelerin –gerekmediği halde– yeniden kaleme alınması dışında, belirli bir yenilik görülmemektedir. Üstelik, Kanun'da, imlâ hataları bir yana, açıklıktan mahrum maddeler, çelişkili ve hatta yabancı ülke hâkimlerini yetkilendiren "absürt" hükümler [m. 20(2)] dahi bulunmaktadır. Sözü edilen Türk vatandaşlığının kaybına ilişkin önemli kabul edilen değişikliklerin, 403 sayılı Kanunun ilgili hükümlerinde yapılabilecek değişiklikler ile gerçekleştirilmesi herhalde daha isabetli olurdu.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ KISIM

VATANDAŞLIK HUKUKUNUN GENEL DOKTRİNİ

I. Vatandaşlık	3
1. Genel olarak	3
2. Vatandaşlık kavramının devletler hukuku ve iç hukuk karakteri	17
3. Kavram, nitelik ve içerik	19
II. Vatandaşlık Kavramının Kamu Hukuku Karakteri	27
III. Vatandaşlığı Tâyinde Uygulanacak Hukuk (Vatandaşlığın Tâyininde Kanunlar İhtilâfı)	29
1. Prensip	29
2. Prensibin kanunlar ihtilâfı karakteri	32
3. Zaman bakımından uygulanabilirlik	32
IV. Vatandaşlık Hukukunun Ön meseleleri	33
V. Vatandaşlık Hukukunun Müsbet ve Menfi Çatışmaları (Çok Vatandaşlık ve Vatansızlık)	34
1. Çifte veya çok vatandaşlık	35
a) Vatandaşlıklardan birinin lex fori'nin vatandaşlığı olması	37
b) Birden fazla yabancı vatandaşlık	40
2. Vatansızlık (Tâbiyetsizlik / Devletsizlik)	42
VI. Tüzel Kişiler, Gemiler ve Hava Araçları	45
1. Tüzel kişiler	46
2. Gemiler ve hava araçları	47

İKİNCİ KISIM

TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKU

Birinci Bölüm

TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKUNA HÂKİM GENEL PRENSİPLER

I. Vatandaşlığın “Doğum” ile Kazanılması	51
II. Türk Vatandaşlık Hukukunda Kan ve Toprak Esası	55

1. Tarihçe	55
a) 8 Nisan 1284/23 Ocak 1869 tarihli Tabiiyet-i Osmaniye'ye dair Nizamname (Tabiiyet-i Osmaniye Kanunnamesi)	55
b) 23 Mayıs 1928 tarih ve 1312 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu	55
c) 11 Şubat 1964 tarih ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu	56
2. 29 Mayıs 2009 tarih ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu	57
III. Anayasa ve Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığı	58
1. Vatandaşlık anlayışı	58
2. Vatandaşlığın kazanılması	62
3. Vatandaşlığın kaybedilmesi	63
4. Vatandaşlığın teminatı	64

İkinci Bölüm

TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI

I. Genel Olarak	65
1. Türk Vatandaşlığının Kanunî Düzeni	65
2. Türk Vatandaşlığı Kanununun Sistemi	66
3. Türk Vatandaşlığının Kazanılma Halleri	66
II. Türk Vatandaşlığının “Doğum” ile Kazanılması	67
1. Soybağı (Nesep).....	68
a) Evlilik Birliği içinde doğan çocuk	68
b) Evlilik Birliği dışında doğan çocuk	69
c) Saklı Nüfus	71
2. Doğum yeri (Toprak esası)	72
III. Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılması	75
A. Yetkili Makam Kararı ile Vatandaşlığın Kazanılması.....	75
1. Genel Olarak Vatandaşlığa Alınma (“Telsik”)	75
a) Genel olarak	75
b) Yetkili Makamın Takdir Hakkı	76
c) Vatandaşlığa Alınmanın Başvuru Şartları.....	80
d) Vatandaşlığın Kazanılmasında Takdir Hakkı	87
2. İstisnâî Yolla Vatandaşlığa Alınma	88
a) Genel olarak.....	88
b) İstisnâî yolla vatandaşlığa alınmadan istifade edecek kişiler	89
3. Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması	94
4. Evlenme ile Vatandaşlığın Kazanılması	96
a) Genel olarak	96
b) Prensip	98

c) İnceleme ve araştırma	100
d) Evlenme akdi	101
e) Evlenme yoluyla kazanılan Türk Vatandaşlığının özellikleri	105
5. Evlâd Edinilme	108
6. Haklarında “Kaybettirme” Kararı Verilenlerin Türk Vatandaşlığı	110
7. Vatandaşlığın Kazanılmasında “Usul”, “Esas” ve “Sonuçlar”	112
1) Yetkili Makam Kararı ile Vatandaşlığa Alınmada “Usûl” ve “Esaslar”	112
2) Yetkili Makam Kararı ile Vatandaşlığa Alınmanın “Sonuçları” ..	115
a) Eş bakımından	115
b) Çocuklar bakımından	116
c) Ad ve Soyad	117
d) Askerlik Yükümlülüğü	119
B. Türk Vatandaşlığını Seçme Hakkı	120
1) Genel olarak	120
2) Seçme hakkına sahip yabancılar	120
3) Sonuçları	120
4) Seçme hakkının kullanılma şekli	121
C. (Özel Hüküm:) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti [KKTC] vatandaşları	121

Üçüncü Bölüm

TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAYBI

I. Genel Olarak	122
1. Türk Vatandaşlığı Kanununun sistemi	122
a) Genel Olarak	122
b) Kişinin İradesi Dışında Türk Vatandaşlığının Kaybı	123
2. Türk vatandaşlığını kaybetmenin “Genel Sonucu”	125
a) Prensip	125
b) İstisnalar	127
II. Türk Vatandaşlığının Kayıp Halleri	133
1. Çıkma	133
a) Şartları	135
2. Kaybettirme	139
a) Kaybettirme sebepleri	139
b) Sonuçları	143
3. Vatandaşlığa alınma kararının iptali	145
a) İptal sebepleri	146

b) İptalin hükmü	148
c) Sonuçları	150
4. Türk vatandaşlığının “seçme” hakkının kullanılması ile kaybı	152
a) Seçme hakkı ile Türk vatandaşlığının kaybı	152
b) Sonuçları	153
5. Vatandaşlığın kaybında usul ve esaslar	153
6. Yabancı devlet vatandaşlığını kazanma (Çifte Vatandaşlık)	154
7. 431 sayılı ve 1340 tarihli Kanun	156

Dördüncü Bölüm

TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSBATI VE VATANDAŞLIK İHTİLÂFLARI

I. Türk Vatandaşlığının İsbatı	157
1. Genel olarak	157
2. Tatbik edilecek hukuk	158
3. Doğrudan doğruya isbat	159
a) Vatandaşlığın kazanılması	159
b) Vatandaşlığın kaybı	161
4. Resmî kayıt ve belgelerle isbat	161
a) Türkiye Cumhuriyeti nüfus kayıtları	163
b) Nüfus cüzdanları	163
c) Pasaport veya pasaport yerine geçen belgeler	164
ç) Vatandaşlık ilmühaberleri	165
5. Ahvâli şahsiye belgelerinin milletlerarası dolaşımı	166
6. Milletlerarası alanda vatandaşlık belgeleri	166
II. Yargı Yolu	166
1. Vatandaşlık işlerinde mahkeme kararları	166
a) Genel olarak	166
b) Türk hukuk sistemi	167
2. Yargı kontrolü (Danıştay)	170
3. Danıştay dışı yargı organları	177
4. Vatandaşlıkla ilgili mahkeme kararlarının milletlerarası etkisi	178

Beşinci Bölüm

TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMA VE KAYBEDİLME ANI

a) Türk vatandaşlığının kazanılma anı	180
b) Türk vatandaşlığının kayıp anı	181

Altıncı Bölüm

ANDLAŞMALARA GÖRE VATANDAŞLIĞIN KAZANILMASI VE KAYBEDİLMESİ

I. Genel Olarak	183
II. Türk Andlaşmalar Hukukunda Vatandaşlık	186
1. Arazi terk ve ilhakı	186
2. Ahali mübadelesi	188
Bibliyografya	193
Mevzuat.....	199
★ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	201
★ Milletlerarası Sözleşmeler	202
★ 13 Eylül 1973 tarihli Vatansızlık Hallerinin Sayısının Azaltılmasına Dair “Bern-CIEC” Sözleşmesi	202
★ 14 Eylül 1999 tarihli Vatandaşlık Belgesi Verilmesine İlişkin “Lizbon-CIEC” Sözleşmesi [m. 1-6]	205
★ Türk Vatandaşlığı Kanunu	207
★ 11.2.2010 tarihli ve 2010/139 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik	220
★ İskan Kanunu	258
★ Vatandaşlıkla İlgili Kanun Hükümleri	261
* Hilâfetin İlgasına ve Hanedan-ı Osmani’nin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun	261
* Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun	263
★ 403 Sayılı ve 11.2.1964 Tarihli Mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu	264
★ Terörle Mücadele Kanunu	285
Madde İndeksi	287
Kavram İndeksi.....	291

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AHFD	: Ankara Hukuk Fakóltesi Dergisi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYMK	: Anayasa Mahkemesi Kararı
Ann fr dr int	: Annuaire français de droit international
Art.	: Artikel
B. K.	: Bakanlar Kurulu
Bkz. (bkz.)	: Bakınız
C. (c.)	: Cilt
CEC	: Commission Internationale de l'Etat Civil (Milletlerarası Kiři Halleri Komisyonu)
Clunet	: Journal du droit international privé et de la jurisprudence comparée
D.	: Daire
DD.	: Danıştay Dergisi
DDGK	: Dava Daireleri Genel Kurulu
DDDKK	: Danıştay Dava Daireleri Kurulu Kararları
DDK	: Dava Daireleri Kurulu
DHH. K.	: Devletler Hususî Hukuku Kanunu (2675 sayılı Milletlerara- sı Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun)
DKD	: Danıştay Kararları Dergisi
Dip n. (dn.)	: Dip not
DVBl.	: Deutsches Verwaltungsblatt
EuGH	: Avrupa Topluluđu Adalet Divanı
GK	: Genel Kurul
GÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi
GÜİİBFD	: Gazi Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakóltesi Dergisi
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
ICJ Report	: International Court of Justice Reports
İDDGK	: (Danıştay) İdarî Dava Daireleri Genel Kurulu
İHFM	: İstanbul Hukuk Fakóltesi Mecmuası
İHY	: İnsan Hakları Yıllığı

İKİD	: İlmî ve Kazaî İçtihatlar Dergisi
IPRax	: Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts
IPRG	: Bundesgesetz über das internationale Privatrecht
İYUK	: İdarî Yargılama Usulü Kanunu
JZ	: Juristen Zeitung
K.	: Kanun
KD	: Kararlar Dergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
LEXPERA	: LEXPERA Hukuk Bilgi Sistemi
M. (m.)	: Madde
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlararası Özel Hukuk Bülteni
MK	: Medenî Kanun
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
N. (n.)	: Not
NHK	: Nüfus Hizmetleri Kanunu
ÖZÖR	: Österreichische Zeitschrift für öffentliches Recht
RabelsZ	: Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht
RG.	: Resmî Gazete
RKD	: Resmî Kararlar Dergisi
Rz.	: Randziffer (Kenar Numarası)
S. (s.)	: Sayfa
SBFD	: Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi
Sec.	: Section
StAG	: Staatsangehörigkeitsgesetz
t.	: Tarihli
TBBĐ	: Türkiye Barolar Birliği Derneği
TBD	: Türkiye Barosu Dergisi
Tem.	: Temyiz
TİK	: Türk İçtihatlar Külliyyatı
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TVK	: Türk Vatandaşlığı Kanunu
UM	: Uyuşmazlık Mahkemesi
UN	: United Nations
Vat. K. (VatK)	: Vatandaşlık Kanunu
vd.	: ve devamı
Yarg. HGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YASA	: Yasa Hukuk Dergisi
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
Yönt.	: Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik